

Begravning
L. H. F. Fråge lista nr 70.

1.

Dödsannonser infördes ej i min
bandam, då aumänketen ej ens hade en
tidning. Om någon präst eller annan
hög förmän man dog, sattes annons in.
Aumänketen höjades omkring 1915-20.

I min bandam förekom ej tryckta
tjudningskort. De fanns inte 1909, för
då förekom endast skrivna ungefär
1 dm breda och 1½ dm långa. Då min
far dog 1913, hade vi tryckta, som köp-
tes i Nybro. Här blev tryckta inte van-
liga förrän omkring 1920.

Tidigare gjordes gästerna munt-
ligen. När korten kom i bruk, skicka-
des något barn hit all gå och dela ut dem

Sorgen beklagades, när de sörjande
tröffades med: "Kär beklaga sorgen".

Den släde.

När linet var klätt lättes och
spängs. Ofta spängs "Min vilstinna lunde".
En femöring lades på den slädes ögon-
lock, för att ögonen inte skulle öppnas,
och en psalm bok lades under bakan.
En dubb, ett "ögonkläde", lades över an-
siktet. Ett sådant syddes i hemmen och
förseddes med spets och lades sedan, så
tre spetrar kom utanför locket. Ögon-
klädet var av sockerdubb.

En sat lades i kirlan, och på
en del plåtar lades ost och bröd samt
brännvin i kirlan hit och dit. Väcklare
Lyngholm hittade många gånger en
bunt med brännvin. På kirlan sättes

en bleckplåt med den dödes namn, som sedan ofta hittades, då graven grävdes om.

Den döde lags upp ur sängen en himna efter dödsfallet och lades på ett sofflock på två stolar, som sedan sattes ut i förstugan eller i ett förrum. Den döde hade, innan han lags upp ur sängen, tvättats och rakats. Här tvättade Maria Johansson hals, och en karl rakade de döda. Den som tvättade skulle ha några av den dödes kläder, och den som utförde rakningen skulle ha rakkniven.

Stängkläderna tvättades, och badnen brändes upp. För badnen brändes ständ. Stängerna tvättades och rengjordes och lades upp på vinden, då ingen med dödsamma ville ligga i den. Mot likkubt sattes som sommarens stjärnässlor i vatten

i en träbajja, och närskar lades även
på lit klädseln.

En lakan lades under den döde
på soffbordet, och efter trätningen
kläddes han med skyorta, karsanger,
strumpor, ~~och~~ När han lades i kistan,
tog man i lakanet och lyfte. Lakanet
höjdes sedan över den döde. En färbe
av sockerduk syddes och rynkades
och förseddes med en spets. Händerna
lades med den ena handen över den
andra och med en blomma i ena
handen.

Bruddgummskyortan skulle gämmas
lit lit kläddes, och även handskar eller
hemstickade vantar från vigseln skulle
de ha. Därpå de vita strumparna.

Den döde skulle ha en vit mössa

med sig i graven, om det var en äldre person.

En del hade för sig, att den döde kunde ha syndomar med sig. De skulle röra vid liket, för att de inte skulle bli mörkrädda. Det var turistfolk, som skulle göra det.

Stänga kläddes likrum. De kläddes med lakan och satte in enkurkar i hörnen och skäddes granis på golvet, och framför hiskan skändes sig bord med blommor och ljus. Ljusen skulle brinna på begravningsdagen. Likkammaren var huvudsakerligen inamhus men om de hade någon mangellad. Vi kläddes likrum 1914. En del virade av snis en givland och satte upptill på lakanen, men det gjorde inte vi.

Gardarna drags för fönstren i alla rum i begravningshuset. De drags ihop på mitten och fäster där. De skulle vara fördragna så under en månad efter dödsfallet, så man såg auside var det varit begravning. Sedan med att dra för gardarna för fönstren upphörde omkring 1925, men det kan förkomma på något ställe än.

I Långaryd ty hade folk och såg liket dagen innan begravningen. Men gör de det inte. Ingen levande har förkommit.

Flisan.

Flisan var auside svart och gjord av en hemmasnickare. Häm beslag hade de ej, men så var den medanför locket sått en trampygglä, som spikats

i trädan, och i den yggan såtes häng-
kläderna, som band om pelare i lek-
häcken. Dessa handkläden lussades
upp och togs hem. I varje ty fanns i
regel flera par sådana handkläden.
De var vita och försedda med en lång
frans. När den nya lek-häcken kom
hit omkring 1910-15, behövdes de ej användas
längre.

Smickars Viberg gjorde lila kistor. Den
samma gjorde kistan var ansedd med på be-
gravningen. Han skulle förska igen
kistan, och han skulle sätta på tran-
sarna på lasket med rakpilt. I regel
var alla transarna med på kistan.
Det var huvudsakligen släktingar, som
brade transar.

De färdiga fabriksgjorda kistorna kom

omkring 1930.

Mina föräldrar talade om, att de
var lite på lillovar. De var vägen på
allarna. Det fanns inga vägar då, så
de kunde köra. Enligt vad mor be-
rättade, var de liksom från Lärbygdens
på 1870-talet. Sedan började de använda
häst och fjädervagn. Sedan kom lite
härken. Fjädervagnen pryddes med
smågranar, en i var hörna. Om som-
marsen kunde de ha löse.

De förla lite häckarna köptes av
hammunen. De köpte efter den på
lördagskvällen. Omkring 1910-15 skänkte
en riksbank en ny fjädervagn till posten.
Mormors köpte prästgårdsarrendatens
barn i min barndom. Han hade två
svarta hästar. Han skulle ha betalt,

så var det någon fattig i byn, som var död, så höjde någon bandet härifrån.

Lärde för liket gjorde någon person i byn suer i regel den, som gjort kistan. Han skulle ändå ut och spika på locket. Namnet "vedkarsgrävt" har jag ej hört. Lånt sjöngs en psalm, sedan lärdes fader var och välsignelser, och så sjöngs nu par verser efter. En är alltid kyrkoherden med. Kyrkoherde Högland lärde aldrig för lik, utan om det var någon hög person. Utpårdsstolen hölls ute vid kistan. En vinstern hölls det inne. Utpårdsstallet hölls efter lockets påspikande. Ibland hade den döde sjöns suer hans familj bekänt, vilka psalmer som skulle sjungas.

Begravningsprocessen

Starkt hålls med liket. Sedan kom
barnen och de närmaste anförvanterna.
Därefter den övriga släkten och lyborna.

Prestaver finns, men de användas ej
annat än vid högre personers jordfäst-
ning såsom prästen och kommunalwäns.
Prestaverna är mycket gamla. Byrkan
säger dem. Frie att prestavara utres. Jör-
trändemän inom församlingen. Jag
har ej hört talas om något begravnings-
kors.

Kirkan sättes ned på 2 paller utan-
för grinden. Klockaren och prästen
gick och mötte liket. Klockaren späng
"Jag går mot döden vart jag går".
Klockaren gick till vänster om
kyrkoberden. Vi möter bara kyrkoherden.

Prosten Haglund började under sina
sista år att yarpästa inne i kyrkan.

Jag har hört talas om, att jämspiungor
skulle aras över muren. Lite-åla var
den sista, som de drog över muren.
Det var i min tidiga barndom. Inga
kyrkboackor ringde.

I min barndom skedd yarpästningar
i regel på söndagar. På söndagar
yarpästas högre släktpersoner. Fattig-
hyon yarpästas också på en söndag-
dag. Begravningen hölls kl 1. Men
sker de flera begravningar på sön-
dagen, och nu står liket inne under
högmässan.

Likhpredikan har jag hört endast
en. Det var vid kyrkoherde Klugqvists
begravning 1914. Den hölls efter yarpä-

fästningen.

Anhöriga, hälla sig endast ut-
vids graven. I min kammar hörs inga
tal.

I kyrkan var inga särskilda bänkar
reserverade för begravningsgästerna, utan
var och en gick i sin bänk. Här be-
trädde inga sitta under begravningen.
Inga personaler förband.

Föreläringningen skedd på dagen
efter slödfallet, och på vilken vecka-
dag det var. Och då höll de sig med
hört och hade folk med, som skulle
ringa och gräva graven. Och då hade
de mat och brännvin med sig uppe
i slottet. Det var före 1878. Sedan kom
det beslut, att ringning ej skulle ske
mer än 2 dagar i veckan. Och det

var på fredagar mellan 9-10 och sön-
dagarna efter högmässans slut. Och så
är det än.

Ingen skickad järnkam här, så
det ringdes för man eller kvinna. För
klämda ^{för} i slag med varje klaska i
3 omgångar. När klämlar kyrkvänta-
ren bara en gång.

För användningen av klackorna
behalades 50 öre i klockreja. I testament
här kyrkan lägges allmänt 5 eller 10 kr
7 min barn dom var det 1 eller 2 kr.

Begravningskalas järnkam och
kallades gravöl. När kallas de endast
begravning. På morgonen bjuds kaffe
och smörgår och möjligen en sup.
Efter jordfästningen hålls själva kalaset,
som varade 2 tre dagar. Fläktingarna,

som var långt ifrån, skulle ligga i
begravningsgården. De hade förning
med sig.

Byalaget, släktingar och den sam-
gort kirkan bjöd till begravningen,
men prästen och klackaren endast i
särskilda fall. ~~På~~

På söndar kvällen sättes upp
den sådes förkostäver. Förning för-
kommer nu ej längre. Den upphörde
för en 15 år sedan. Nu har de blom-
mar med sig i stället.

Begravningskonfekt har ej före-
kommit sedan en 15 år. Den trädes
hos hemmabakare.

Någon gammal karl lärde till
och från maten samt sjöng en psalm.
Begravningskalasen varade till 10, 11, 12.

frå kväven.

Endast en enda är med på
Långaväns kyrkogård. den från 1949
från Florsholm. Det var en gammal
långaväns, som ville bli begravd hem-
ma.

Bakhus finns här ej.